

Бібліотека — справа без майбутнього?

За словами працівників Закарпатської обласної медичної бібліотеки, нині їхніми послугами користуються переважно студенти медичних навчальних закладів

Що таке бібліотека, радянські діти починали розуміти десь із першого класу. Спочатку заходили туди за буквариками, пізніше — за художньою літературою й дитячою періодикою. У студентські роки годі було уявити собі навчальний день без відвідин бібліотеки. Пенсіонери залюбки вчашали до читальних залів, розташованих неподалік від дому, охоче спілкувалися з ровесниками й навіть проводили там шахові баталії. Теперішнім школярам і студентам заміною бібліотек став інтернет. То чи справді для сучасного суспільства бібліотека, а у нашому випадку — бібліотека спеціалізованої літератури, є вчорашнім днем? З'ясувати це ми вирішили в обласній науковій медичній бібліотеці Закарпатського обласного медичного інформаційно-аналітичного центру.

Любов Дума

КНИЖКА ДО КНИЖКИ

— Закарпатську обласну наукову медичну бібліотеку було створено рішенням Народної Ради Закарпатської України у квітні 1946 р., — розповідає завідувач бібліотеки Любов Степанівна Дума. — Перед закладом поставили завдання поповнення фонду й обслуговування медичних і фармацевтичних працівників, викладачів і студентів медичного факультету Ужгородського державного університету. Цікаво, що до відбору літератури під час комплектування залучалися лікарі й наукові працівники.

Основу фонду становили книги, надіслані закарпатцям з аналогічних бібліотек усієї країни. Незважаючи на те, що бібліотечні установи були пограбовані й поруйновані під час війни, вони радо ділилися цінними примірниками зі своїх зібрань. Це були праці І. Сеченова, І. Павлова, М. Пирогова, К. Тімірязєва, дореволюційні видання, енциклопедії, довідники, керівництва.

Перша партія книг надійшла з Першого Київського медичного інституту, потім — із вищих медичних навчальних закладів Москви, Ленінграда, Одеси, Харкова, Свердловська, Риги. В інвентарній бібліотечній книзі знаходимо запис, що першим виданням, записаним до неї, була монографія «Физиологические основы противохимической защиты детей» І. Аршанського з добірки, надісланої бібліотекою Харківського медичного інституту. Також надходили книги з приватних колекцій та з колишньої бібліотеки головної лікарні міста.

Багато примірників отримували, як зазначено в документах, «по акту с рук». Згідно із записами сумарної книги, за 1946 р. надійшло 623 журнали на суму 1835 карбованців, за 1947 р. — 401 журнал на суму 1427 карбованців. Це такі видання, як «Советская медицина», «Врачебное дело», «Фельдшер и акушерка», «Военно-медицинский журнал», «Советское здравоохранение», «Педиатрия», «Хирургия», «Проблемы туберкулеза» — загалом, близько 30 найменувань.

Республіканська наукова медична бібліотека оперативно забезпечила новостворений заклад необхідними методичними, інструктивними матеріалами, робочими схемами класифікації літератури, орієнтовним переліком рубрик для складання краєзнавчого каталогу. Систематичне поповнення фонду вимагало й організації довідково-бібліографічного апарату до нього та тематичних картотек.

У звіті бібліотеки за 1949 р. джерелами комплектування названо Харківський інститут ендокринології, «Книгокультторг», ленінградський «Ленокогиз», видавництво Академії медичних наук СРСР, Державну

центральною медичною бібліотекою Росії, видавництво праць зобної станції Міністерства охорони здоров'я Грузинської РСР, ростовський «Когиз», місцевий бібліотечний колектор. У цьому ж році бібліотека вже могла запропонувати своїм читачам 1029 книг угорською, чеською, німецькою і французькою мовами.

Поступово налагодили міжбібліотечні зв'язки. Міжбібліотечний абонемент для медичної бібліотеки відкрили ДЦНМБ, Харківська державна наукова медична бібліотека, Ленінградська публічна бібліотека ім. Салтикова-Щедріна та бібліотека Ужгородського університету.

Першими поріг бібліотеки переступили викладачі та студенти щойно відкритого медичного факультету Ужгородського університету, лікарі, які повернулися з фронтів Другої світової війни. Усім медичним працівникам області написали листи із запрошенням до бібліотеки. Листа за підписом начальника облздороввідділу надіслали керівникам округів і головним лікарям із проханням обговорити користування медичною бібліотекою на нарадах медичних працівників.

До 1966 р. колектив бібліотеки складався з шести осіб. А її першим директором була Катерина Шкадинова, педіатр за фахом, жінка, яка в роки війни втратила сина, чоловіка і брата. До Ужгорода вона приїхала з Луцька.

БІБЛІОТЕКИ В ЯЩИКАХ

20 травня 1949 р. бібліотекарі організували 8 пересувок при Мукачівському, Виноградівському, Тячівському, Воловецькому, Рахівському, Свалявському, Берегівському, Чопському лікувальних об'єднаннях, якими користувалося більш ніж 220 осіб. Це були бібліотеки в ящиках з-під сірників, які згодом переросли у книгозбірні при центральних лікарнях. Відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України та методичного листа ДНМБ, відкрилося 8 бібліотечних пунктів, якими користувалося 314 медичних працівників.

Під час відряджень до сільських лікарень та амбулаторій працівники бібліотеки зби-

рالی замовлення на літературу від медиків і фармацевтів й оперативно надсилали необхідне поштою.

Валерія Юрченко, яка очолювала бібліотеку понад 20 років уже в часи незалежної України, збирала матеріал про накази по установі у перші роки роботи. Працювати тоді доводилося у дуже складних обставинах. Кошти на утримання закладу виділялися мізерні, ставки відкривалися і скорочувалися. Працівникам випадало займатися не тільки харчовими картками, а й заготівлею дров, оскільки приміщення опалювалося пічками. Нелегко давалися й відрядження: власного транспорту бібліотекарі не мали, а автобусне сполучення існувало не між усіма населеними пунктами.

Попри те, керівники як могли дбали про кадри. Працівників без відповідної освіти направляли на бібліотечні курси до Москви. До прикладу, після закінчення курсів методичну діяльність розпочала у 1948 р. старший бібліотекар Галина Баренблатт, яка вільно володіла угорською, словацькою і німецькою мовами.

За час свого існування бібліотека п'ять разів змінювала прописку. У різні роки їй давали притулок фельдшерська школа, міська поліклініка, ресторан «Верховина».

Із року в рік зростав авторитет бібліотеки як наукового закладу: регулярно видавалися методичні матеріали, описувався досвід роботи, працівники відділів з оглядами літератури брали участь у засіданнях наукових медичних товариств, обласній медичній раді. Друкувався фундаментальний бібліографічний покажчик «Розвиток охорони здоров'я Закарпаття за роки Радянської влади (1946–1966 рр.)» авторства працівників бібліотеки. Було підготовлено довідник «Закарпатська обласна наукова медична бібліотека» — рекомендації для проведення читачьких конференцій із різними категоріями абонентів.

Із 1976 р. обов'язки щодо комплектування бібліотек лікарень Закарпаття стали покладатися на обласну бібліотеку. Тоді ж вона переїхала у нове приміщення, де й знаходиться донині.

Із 1988 р. комплектування медбібліотеки почало проводитися через Центральний колектор наукових бібліотек, що означало одержання обов'язкового платного примірника літератури з медицини і суміжних наук. Книжкові фонди й каталоги привели у відповідність до вимог медичної науки й охорони здоров'я, впровадили систему універсальної десятикової класифікації. Не-профільну й дублетну літературу передали іншим книгозбірням.

У червні 1989 р. бібліотека успішно провела республіканський семінар із питань організації сільської охорони здоров'я. Ліквідували лакуни у виданні бібліографічних покажчиків, з'явилася електронна версія покажчиків «Охорона здоров'я Закарпаття» із 1967 по 2003 р. Бібліотека плідно співпрацює з обласною газетою «Медичний вісник», де регулярно друкує повідомлення про нові надходження. Бібліотечні працівники виступають на обласному радіо й телебаченні.

У 2000 р. Закарпатське обласне управління охорони здоров'я для оптимізації структури закладів охорони здоров'я, створення єдиного інформаційного простору, раціонального використання кадрового потенціалу й поліпшення інформованості населення з питань охорони здоров'я прийняло рішення про створення обласного медичного інформаційно-аналітичного центру. Відтак медичну бібліотеку реорганізували у бібліотечний відділ нової структури. Проте у 2006 р. бібліотечному відділу повернули статус бібліотеки, яка продовжує функціонувати як структурний підрозділ обласного медичного інформаційно-аналітичного центру.

Галина Савицька

ДЛЯ ПРОВІЗОРІВ І ФАРМАЦЕВТІВ

На початку 80-х минулого століття Галина Клавдіївна Савицька була першим організатором груп наукової медичної інформації у Закарпатській обласній медичній бібліотеці. Зокрема, й фармацевтичної групи, яка працювала над добором і розповсюдженням фахової літератури для провізорів і фармацевтів. Робота проводилася спільно з обласним аптекоуправлінням. Її координувала провідний спеціаліст, провізор вищої категорії Неля Ковалик.

До завдань груп наукової медичної інформації, насамперед, належали: організація довідкового інформаційного фонду за профілем лікувально-профілактичного закладу, вивчення практичних потреб лікарів, середніх медпрацівників, провізорів і фармацевтів в окремих видах

інформаційних видань і комплектування ними лікувальних закладів.

Щороку для аптекарів, лікарів і студентів бібліотека проводила двотижневий перегляд фахової літератури знову ж таки за активною участю представників обласного аптекоуправління. Провізори і фармацевти мали змогу ознайомитися з науковою літературою та спеціалізованою періодикою, укомплектованою спеціально для них. Відділ фармацевтичної інформації аптекоуправління готував для перегляду матеріали про нові вітчизняні та імпортовані лікарські засоби, взірці упакування розташовували за укрупненими фармакотерапевтичними групами на спеціальному стенді. Під час переглядів черговий бібліограф і провізор надавали медичним працівникам необхідну інформацію із метою підвищення їхнього професійного рівня.

— Такі перегляди літератури бібліотека щороку проводить і дотепер, однак сьогодні обласне аптекоуправління чомусь не проявляє зацікавленості в таких заходах, — із сумом констатує Галина Савицька, бібліотекар із 57-річним загальним трудовим стажем і 38-річним стажем роботи в Закарпатській обласній науковій медичній бібліотеці.

Тож добір літератури для аптекарів все одно відбувається регулярно, проте вже без участі самих провізорів. Про нові надходження їх традиційно інформують зі сторінок газети «Медичний вісник». Тематична книжкова виставка і демонстрація періодичних видань відбуваються щороку до Дня фармацевтичного працівника України.

У рамках роботи інформаційного відділу проводиться краєзнавча діяльність — формування картотеки публікацій у пресі про лікарів і фармацевтів області, у результаті якої видаються щорічні бібліографічні покажчики.

— На кінець 2011 р. фонд бібліотеки становив 107 289 примірників документів, — зазначає Любов Степанівна. — За минулий рік нашими послугами скористалося майже 6600 читачів.

На жаль, серед відвідувачів бібліотеки стає все менше лікарів і провізорів. Нову літературу маємо змогу закуповувати лише тоді, коли є відповідне фінансування. Комп'ютерами наразі користуються тільки бібліотечні працівники. Певна річ, вільний доступ до інтернету економить користувачам час, якого на відвідини бібліотеки завжди бракує. Попри те, нашими постійними читачами залишаються студенти-медики і фармацевти, яким потрібні підручники, лікарі, котрі впевнені, що справжню книжку електронна ніколи не замінить, а також практикуючі фармацевти, які заочно здобувають вищу освіту.

Лариса Дедишина